

УДК: 81.002.3

О. А. Жаборюк, д-р філол. наук, проф.,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
кафедра граматики англійської мови

І. А. Жаборюк, канд. філол. наук, доц.,
Південноукраїнський національний педагогічний університет
ім. К. Д. Ушинського
кафедра германської філології та методики викладання іноземних мов

ПРОБЛЕМА ОНТОГЕНЕЗИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ТЕОРІЇ ЛОГІКО-ГРАМАТИЧНОЇ ДИНАМІКИ (домовленнєвий період)

Стаття присвячена розкриттю сутності онтогенези з позицій запропонованої О. А. Жаборюк нової синтаксичної теорії — теорії логіко-граматичної динаміки. Спираючись на цю теорію, автори роблять спробу прояснити сутність механізму поетапного засвоєння немовлям первісного мовленнєвого інструментарію, починаючи із перших звуків та завершуючи т.зв. «протословами».

Ключові слова: онтогенеза, лінгвістична теорія, домовленнєвий період, психогенеза, засвоєння мови дитиною.

Відомо, що кожна людина до свого народження повторює шлях розвитку усього живого: від одноклітинного утворення до розвиненого людського організму. Це є підставою допустити, що і у своєму психічному та ментальному розвитку дитина теж певною мірою відтворює шлях від первісної людської істоти до людини сучасного типу, відомої в науці як *homo sapiens*. Цей шлях вона проходить за три-чотири роки, коли повністю освоює природну мову [6: 431-433]. Погляд на спорідненість явищ психогенези та онтогенези неодноразово підкреслювався багатьма видатними психологами та лінгвістами [2: 216]. Головне ж, однак, те, що обидва явища неможливі одне без одного, вони взаємозумовлені: онтогенеза є наслідком психогенези і, водночас, фіксатором та прискорювачем останньої. Процес опанування дитиною природної мови такий же давній, як і саме людство. Цей процес, видозмінюючись, супроводжує психогенезу на всіх етапах її розвитку: від первісного — до сучасного.

Зважаючи на це, ми вирішили підійти до висвітлення проблеми онтогенези з позицій теорії логіко-граматичної динаміки, пояснювальну спроможність якої ми вже апробували на низці лінгвістичних проблем

і, що найважливіше, при з'ясуванні такої складної, радше міжгалузевої, ніж загальнономовознавчої, проблеми, як психогенеза. Оскільки основні положення цієї теорії неодноразово висвітлювались у фахових виданнях і не потребують детального роз'яснення, дозволимо собі лише нагадати, що сутність цієї теорії лежить у площині вирішення питання про характер взаємовідношення між формами мислення² і формами природної мови³ у механізмі їх взаємодії між собою⁴.

Однак перш ніж безпосередньо перейти до розкриття механізму онтогенези крізь призму обраного методу, спробуємо зосередитись на тих об'єктивних **зовнішніх та внутрішніх (вроджених) передумовах**, які зумовлюють цей процес.

Найважливішою **зовнішньою** передумовою онтогенези, яка споріднює її з процесом психогенези, є зумовленість цього явища **соці-альним чинником**. Вагомим доказом цього є, зокрема, те, що дитина починає спілкуватися значно раніше, ніж говорити, тобто уже з перших місяців після свого народження [5: 209]. Це свідчить про інстинктивний, тобто первісний, потяг дитини до собі подібних, який поступово, але неухильно, призводить до набуття нею всіх ознак людини, найсуттєвішою з яких, як відомо, є володіння природною (рідною) мовою.

Другою, не менш важливою, «**зовнішньою**» особливістю онтогенези є те, що дитину з перших днів після її народження оточує, головним чином, не зоровий, як прамалія, а **озвучений світ**. Дитина сприймає навколишній світ під акомпанемент мовлення — разом із мовою, а в багатьох випадках — через мову. Усе живе й неживе звучить, «промовляє» до дитини через уста оточуючих, передусім, матері. У цьому сенсі цілком слушною є думка відомого сучасного англійського логіка-неопозитивіста Ф. Вайсмана, який порівнював мову з «ножем, яким ми кроїмо факти» (цит. за Р. Г. Авояном [1, 77]). Значною мірою активному впливові «озвученого світу» на дитину сприяє й сам характер мовлення: його матеріальність, дискретність, акцетованість, сталі інтонаційне оформлення.

Що ж до **внутрішніх (вроджених) передумов** успішного опанування дитиною рідної мови, то це фізіологічно досконало сформований мозок — **мозок сучасної людини**, а також **добре розвинений** та цілком

²Основні форми мислення: предикативність та предикація [4, 3-5].

³Основні форми природної мови: мовлення та власне мова [4, 5-6].

⁴Фактор 1 (F_1) та фактор (F_2) [4, 6].

пристосований до потреб мовлення, порівняно з пралюдиною, **мовленнєвий апарат**.

Найважливішим однак є те, що мозок зберігає у собі «**сліди, відбитки**» усього того тривалого «шляху», який пройшло людство з перебігом психогенезу. На противагу Н. Хомському, під цими «слідами» ми розуміємо не вроджені універсальні (ментальні) структури, укупі з їх трансформаційним потенціалом, які відкривають малюкові «доступ» до граматичної бази рідної мови [8: 11], а суто фізіологічні зміни у психосоматиці людини, передусім, у нейроматерії мозку, зумовлені генетично; а саме — пластичність та динамічність її клітин, здатність нейроматерії до певних хімічних реакцій. Нарешті, ще одним, не менш важливим, наслідком психогенезу є те, що активація відповідної ділянки мозку призводить до **синхронної активації мовленнєвих органів**, що, зокрема, виявляється у скороченні м'язів мовленнєвого апарату⁵.

Таким чином, соціальна природа дитини, звуковий характер докільця, фізіологічно розвинений мозок зі «слідами» багатовікового процесу психогенезу, добре розвинені органи мовлення, синхронна активація мозку та мовленнєвого апарату — це ті об'єктивні чинники, що на сучасному етапі психогенезу ззовні та зсередини (фізіологічно), зумовлюють швидке опанування дитиною природної мови.

Визначивши зовнішні та внутрішні передумови явища онтогенезу, зробимо ще одне суттєве зауваження: онтогенез проходить дві основні фази розвитку: «фазу немовляти» (підготовчу фазу) та «фазу дитини». Кожна з фаз має свої внутрішні градації.

«Фаза немовляти», її ще також можна кваліфікувати, як домовленнєвий період розвитку онтогенезу, охоплює відтинок часу від народження до останніх місяців першого року життя дитини. У період цієї фази у дитини відбувається формування мовленнєвого інструментарію рідної мови та набуття навичок дискретного сприйняття навколишнього середовища.

«Фаза дитини», або ж мовленнєво-мовна фаза, розпочинається з останніх місяців першого року життя дитини, і закінчується підлітковим віком⁶. Цей період, на початковій фазі — перші два-три роки, є, фактично,

⁵Свідченням синхронної активації певної ділянки мозку та мовно-мовленнєвих нейроканалів є те, що при незвученому читанні дитина, а подекуди і доросла людина, іноді ворухить губами, начебто промовляючи текст. Нерідкі є також випадки думання вголос, особливо коли людина перебуває у стані збудження.

⁶Існує також точка зору, згідно з якою процес онтогенезу завершується у чотирирічному-п'ятирічному віці [6: 431 — 433].

продовженням перебігу формування і удосконалення мовленнєвого інструментарію (засвоєння дитиною нових та коригування вже опанованих звуків, певних інтонаційних моделей та зачатку граматики); на наступних — опанування морфологічними нормами та синтаксисом. У площині мислення — це період поступального формування абстрактного мислення (від уявлень — до «дитячих» понять (багатих за обсягом та бідних за змістом), а від останніх — до понять, наближених до мислення дорослої людини). На останніх етапах цієї фази відбувається також формування метафоричного мислення [7: 33].

Розпочнімо аналіз онтогенези з «фази немовляти». За класифікацією Т. Н. Ушакової, із якою погоджується чимало психолінгвістів, зокрема Ю. Н. Караулов [5, 209], ця фаза поділяється на чотири етапи: **крик** (0-1 місяць), **аукання** («гуление») (2-4 місяці), **гукання** (5-8 місяць) і **лепет** (9-12 місяць).

Простежмо механізм перебігу цієї фази з позицій теорії логіко-граматичної динаміки [4]. Відповідно до цієї теорії необхідно, перш за все, з'ясувати, яка із визначених форм мислення — предикативність чи предикація — є притаманною немовляті від народження та чи зв'язана ця форма мислення з матерією, і якщо так, то з якою саме [4, 6–7].

Цілком очевидно, що немовляті від народження, як і первісній людині, притаманна предикативність. Що ж до зв'язку цієї форми мислення з матерією (а цією матерією, на нашу думку, може бути лише органічна матерія (нейроматерія), то цей зв'язок теж не підлягає сумніву. Понад те, цей зв'язок, як і сам його характер, підтверджуються наочно. Свідченням того, що предикативність у цей період розвитку дитини дійсно розчиняється у нейроматерії, обслуговуючи лише базові, інстинктивні потреби дитини, є факти безпосереднього спостереження за немовлям, зокрема те, що його «спілкування» з дорослим у перші тижні життя зводиться лише до кількох найпримітивніших зовнішніх реакцій: посмішки або **крику** (останній вважається (і цілком слушно) невід'ємною частиною моторики тіла дитини загалом [3: 222]). За допомогою цих сигналів немовля інформує дорослого про свої нагальні, життєво необхідні, потреби, задовільний чи незадовільний стан свого організму. Не випадково цей період розвитку немовляти характеризують як «**крик**» [5: 209]). Отже, наше припущення щодо вихідної (первісної) зв'язаності предикативності з органічною матерією, гіпотетично прийняте за точку відліку при розгляді психогенези, не просто знаходить в онтогенезі підтвердження, і спостерігається, як зараз модно висловлюватись, *online*.

Згідно ж із **чинником 1 (F₁)** Теорії логіки граматичної динаміки, мислення, обтяжене матерією, намагається відірватися від останньої, бо інакше, що цілком зрозуміло, воно втрачає здатність до руху, тобто до подальшого розвитку [4, 6].

Основною умовою відриву мислення від матерії, органічної зокрема, як було показано на прикладі психогенези, є **циклічність руху** [4, 7; 2, 219]. У випадку немовляти циклічність виявляється у регулярній повторюваності певних ситуацій догляду за малям, і, що суттєво, — під акомпанемент мовлення, спрямованого до дитини.

Однак, попри те, що обидва «світи» — матеріальний та мовленнєвий — «обертаються» навколо дитини паралельно, саме мовлення, на нашу думку, є тією рушійною силою, що «запускає» процес онтогенези, започатковуючи тим самим усвідомлення дитиною дискретності довкілля. Зумовлено це, по-перше, тим, що звукова матерія⁷ є значно потужнішою («важчою») за світлову⁸, бо є матеріальною за своєю природою, а по-друге, як уже було відзначено, — такими якостями мовленнєвої матерії, як дискретність, акцентованість та інтонаційна оформленість. Діючи ззовні на мозок дитини, мовленнєва матерія збуджує тим самим мускулатуру мовленнєвих органів, змушуючи їх скорочуватися. Дитина мимоволі починає наслідувати мовлення дорослого. Однак звукова матерія не лише вторгається (втручається) в психосматику дитини, вона ще й акцентує, посилює збуджувальну дію інших зовнішніх сигналів на дитину — зорових, тактильних, смакових. Під «тиском» матеріальної насиченості мовлення, його дискретності та ацентованості перцептори немовляти підсвідомо починають фокусуватися на найяскравіших проявах ситуації, вихоплювати їх із процесів, які відбуваються з дитиною та навколо неї.

Через певний проміжок часу, внаслідок **циклічного характеру** зовнішніх подразників, які постійно та регулярно діють на певні ділянки мозку дитини, у останньому, як і у випадку психогенези, починають «намулюватись» (з'являтися) «синці». Це вже свідчить про початок процесу

---

⁷Звук визначається у фізиці як хвилеподібний рух **пружного** середовища (**повітря, води** тощо) [Малая Сов.энцикл., т.3: 1057].

⁸Світлова хвиля це **різновид електромагнітного поля**, суттєву роль у якому відіграють такі властивості як непереривчастість та переривчастість [Малая Сов.энцикл., т.10: 838, 839].

пошарового відриву мислення від органічної матерії, тобто про перші кроки дитини на шляху дискретного сприйняття довкілля. Зовнішніми проявами цього процесу, а він, на наш погляд, відбувається саме в період «аукання» (2–4 місяць), є більш-менш осмислений погляд дитини, посмішка, якою вона начебто вітає появу дорослого біля колиски. Саме в цей період немовля починає розпізнавати людину — виділяти її із суцільного тла навколишнього середовища.

Одночасно з цим у процесі циклічного впливу на мозок дитини зовнішніх подразників, чи не найдієвішим із яких є звуковий, відбувається і поступове **вторгнення** у психосоматику немовляти звукової матерії, результатом чого є опанування дитиною голосних звуків — найяскравіших та найлегших до відтворення. При цьому слід відзначити, що з перебігом опанування певного звукового «зрізу» не останню роль відіграє зворотний зв'язок, адже при скороченні органи мовлення немовляти посиляють зворотні сигнали у мозок, де відбувається тестування звуків, породжуваних немовлям, і, як наслідок, — їх корекція відповідно до звуків мовлення дорослої людини.

Однак, відірвавшись від органічної матерії, мислення знову прагне до поєднання з матерією — цього разу з матерією іншого, неорганічного, типу. Такою матерією, безперечно, може бути лише звукова матерія, яку природа завбачливо підготувала до послуг мислення, — певний «зріз» звукового образу, який було «скановано» дитиною паралельно із зоровим.

Отже, протягом усього вищеописаного періоду дитина, підкорюючись дії закону діалектики, не лише «вибудовує» у своїй свідомості певний «зоровий» образ довкілля (укупі з дією на мозок інших, допоміжних, перцепторів), а й намагається звести його зі «сканованим» звуковим. У результаті останній стає матеріальним еквівалентом «зорового» образу, його зовнішньою формою. Ця форма фіксується у мозку дитини і є тією першою шпаринкою, через яку проглядає у мозок дитини навколишній світ. Звукова форма слугує також засобом матеріального зв'язку дитини з довкіллям, уможливаючи комунікацію з мешканцями останнього.

Мить, коли дитина не лише посмішкою, а й ауканням сповіщає дорослого про те, що вона є свідомою його присутності, є миттю першого **поєднання мислення зі звуковою матерією**, першою спробою спілкування за допомогою мовлення. Спробуємо зобразити механізм процесу аукання графічно.

Таким чином, на відміну від психогенези, де процес формування сталих змін у корі мозку передує їх звуковому оформленню⁹, у онтогенезі **відторгнення мислення від органічної матерії супроводжується одночасним поєднанням його зі звуковою матерією.**

Наступним періодом домовленнєвої фази онтогенези є період **гукання** (5-8 місяці). Особливістю цього періоду, як свідчить сама його назва, є початок опанування дитиною приголосних, зокрема фарингального фрикативного приголосного [г]. Із засвоєнням цього приголосного дитина ще більше наближається до реального мовлення, адже вона починає усвідомлювати дискретність мовленнєвого потоку та, вводячи в аукання [г], імітувати поділ мовлення на окремі висловлення.

Спостереження показують, що на цьому етапі розвитку дитини відбувається також посилення дискретного усвідомлення дитиною оточуючого середовища — і, не в останню чергу, завдяки мовленню. Адже мозок дитини протягом тривалішого періоду піддається циклічній дії довкілля, сигнали ще більше «намулюють» т.зв. «синці» і, як результат, відшаровують від нейроматерії мозку ще один шар мислення. Зовні це виявляється в тому, що дитина вже не тільки починає вирізняти із загального тла домінанту певного процесу, його виконавця, а й деякі інші речі: предмети догляду, іграшки тощо.

Вищеописані процеси супроводжуються спробами поєднати відшарований від нейроматерії пласт мислення з відповідними дискретними звуковими асоціаціями, адже наприкінці етапу гукання — сьомий-восьмий місяці, окрім [г], у дитини у гуканні okazіонально починають з'являтися й інші приголосні, передусім, — із ряду сонорних: [м], [в], [н], а також утворювані за допомогою них склади.

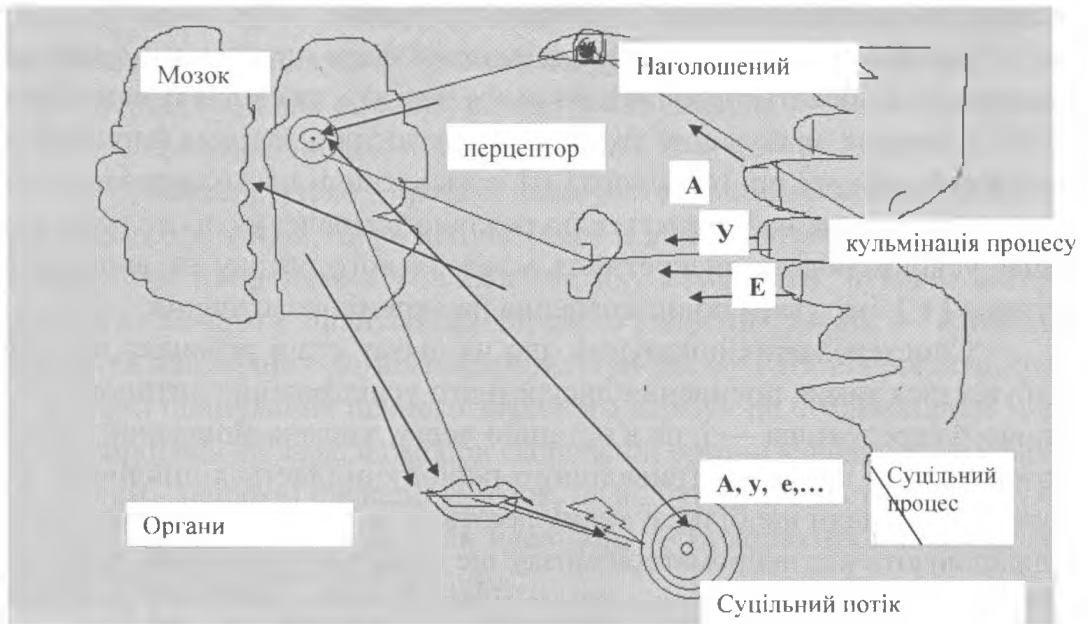
Момент, коли дитина, протягаючи ручки до певного предмета, супроводжуватиме цей жест гуканням, слід вважати моментом поєднання чергового шару мислення зі звуковою матерією породжених нею псевдо-висловлень.

---

⁹Мовленнєвий апарат первісної людини ще не був фізіологічно готовий до породження системного звукового мовлення. Однак не можна не погодитись із тим, що перебіг відриву мислення від органічної матерії в цей період психогенези теж супроводжувався пошуками поєднання мислення із зовнішньою матерією — матерією будь-якого характеру, звуковою включно.

Схема 1

Механізм взаємодії мислення та матерії у процесі аукання

Четвертий, завершальний, етап у домовленнєвій фазі онтогенези визначається в психолінгвістиці як **белькіт (лепет)**. Він триває з восьми місяців до кінця першого року життя дитини. Цей період характеризується остаточним утвердженням у белькотінні дитини таких приголосних, як сонорні губні: зімкнено-щілинний [м], губно-губний [в], та передньоязиковий щілинний [н], а також засвоєнням нових приголосних із ряду шумних зімкнених, передусім, таких, як передньоязикові [т] та [д]. Однак визначальною рисою цього етапу, що не втратить своєї актуальності і в початковому періоді мовленнєвої фази онтогенези, є усвідомлення дитиною вже не просто дискретних відтинків мовлення, а інтонаційної «вершини» висловлення — наголошеного складу (найчастіше — відкритого) з розпізнаванням конкретних звуків у ньому. Ці висловлення-склади **вторгаються** у мозок дитини, і дитина автоматично починає їх імітувати. Під «тиском» мовлення посилюється також механізм дії на мозок дитини інших зовнішніх сигналів, які, діючи у режимі центрифуги на певні ділянки мозку, ще глибше проникають у останній та **відшаровують від нейроматерії мозку ще один черговий пласт мислення**, уможливаючи цим самим розмежування не лише окремих осіб та речей, а й окремих процесів, які відбуваються з дитиною, один від одного.

Паралельно з відривом мислення від органічної матерії та засвоєнням органами мовлення дитини вимови певних складів, йде процес асоціативного поєднання тієї чи іншої ситуації з певним складом. Цей процес перевіряється практикою спілкування з дорослим, який, здогадуючись, що має на увазі дитина, повторює необхідне слово. Момент, коли дитині вдалося правильно допасувати висловлення-склад (артикулему) до ситуації і таким чином сповістити дорослого про свою нагальну потребу, є ще одним, черговим, моментом з'єднання мислення зі звуковою матерією.

На цьому етапі мовлення дитини ще ближче наближається до мовлення дорослого. Починаючи зі складів, дитина поступово розпочинає підбиратися до засвоєння усього слова загалом. Першим кроком до цього є подвоєння складу. Причиною подвоєння є, на нашу думку, те, що асоціюючи певний склад з усім висловленням загалом, дитина у той же час не може не усвідомлювати розрив між тривалістю складу та цілого висловлення. А тому, у намаганні компенсувати свою неспроможність цілковито відтворити останнє, дитина вдається до єдиного можливого у цій ситуації варіанту — подвоєння складу (редуплікації). У результаті, як показують спостереження, першими у белькоті дитини з'являються слова, а точніше — «протослова» [2: 219], з подвоєними складами такі, як *мама, баба, дай-дай, няня, бай-бай, ням-ням, гав-гав, бу-бух, му-му, ну-ну, няв-няв, ляля, вава* тощо. Цьому значною мірою сприяє й мовлення дорослих, які у намаганні допомогти дитині, теж досить часто вдаються до т.зв. «дитячої мови».

Таким чином, стає зрозуміло, що з перебігом онтогенези мислення не відразу відривається від органічної матерії, а поступово — шар за шаром. Одночасно з відривом — так само пошарово — відбувається процес вторгнення у психосоматику дитини звуків та з'єднання чергового шару мислення з відповідним, вже засвоєним дитиною, шаром звукової матерії. Це значно прискорює оволодіння дитиною природної мови і є важливою відмінністю від психогенези, у якій відрив мислення від органічної матерії випереджує з'єднання його зі звуковою.

Ще однією якісною відмінністю онтогенези, яка її прискорює, є також те, що в ній звукова матерія не лише вторгається в психосоматику дитини одночасно з цетрифуговою дією на мозок дитини комплексу інших зовнішніх сигналів, вона ще й посилює їх збуджуючу дію, змушуючи фокусуватися на певних рисах конкретної ситуації та «виривати» їх із останньої. У психогенезі ж (особливо у її початковий період) подібне неможливе в засаді. Таким чином, долучення мовлення до процесу ци-

клічності є, на нашу думку, особливістю онтогенезу, яка відрізняє її від початкової стадії психогенезу.

«Домовленневу» фазу онтогенезу умовно вважатимемо підготовчою у процесі онтогенезу, оскільки зміни, які відбуваються у психосоматиці дитини, не виходять за межі предикативності. Основним результатом цієї фази є формування у мозку дитини перших примітивних уявлень та, хоч і дуже далеких від досконалості, перших спроб їх озвучення.

Список використаної літератури

1. Авоян Э. Г. Природа лингвистического знака. — Ереван: МИТК, 1968. — 221 с.
2. Белякова Л. И., Филатова Ю. О. Физиологические и психологические аспекты речевого психогенеза. / Язык и сознание: психолингвистические аспекты. — Москва — Калуга: РАН Институт языкознания и психологии, 2009. — С. 216–221.
3. Громова О. Е. Логопедические технологии в психолингвистике: результаты эксперимента. / Язык и сознание: психолингвистические аспекты. — Москва — Калуга: РАН Институт языкознания и психологии, 2009. — С. 222–235.
4. Жаборюк О. А. Проблема психогенезу крізь призму теорії логіко-граматичної динаміки. / Мовознавство. — Київ: Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України. — № 6. — 2009. — С.3–15.
5. Караулов Ю. Н. Онтогенез языкового сознания / Язык и сознание: психолингвистические аспекты. — Москва — Калуга: РАН Институт языкознания и психологии, 2009. — С. 209–216.
6. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. — Полтава: Довкілля. — К., 2006. — 716 с.
7. Шахнарович А. М., Юрьева Н. М. Ребенок и язык: овладение метафорой / Вопросы филологии. — М.: Институт иностранных языков, 2003. — Институтязыкознания РАН, 2003. — С. 3–34.
8. Elliot A. J. Child Language. — Cambridge University Press. — 1981. — 194 p.

Стаття надійшла до редакції 16.11.2011 р.

Е. А. Жаборюк

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
кафедра грамматики англійської мови,

И. А. Жаборюк

Южноукраинский национальный педагогический университет
им. К. Д. Ушинского
кафедра германської філології і методики преподавания иностранных
языков

**ПРОБЛЕМА ОНТОГЕНЕЗИСА СКВОЗЬ ПРИЗМУ
ТЕОРИИ ЛОГИКО-ГРАММАТИЧЕСКОЙ ДИНАМИКИ
(доречевої період)**

Резюме

Статья посвящается раскрытию сущности онтогенезиса с позиций предложенной Е. А. Жаборюк новой синтаксической теории, названной Теорией логико-грамматической динамики. Опираясь на основные постулаты теории, авторы делают попытку прояснить механизм поэтапного освоения ребенком первоначального речевого инструментария, начиная с первых звуков и заканчивая т.н. «протословами».

Ключевые слова: онтогенезис, лингвистическая теория, до-речевої період, психогенезис, освоение речи ребенком.

O. A. Zhaboryuk

Odessa National I. I. Mechnikov University
English Grammar Chair

I. A. Zhaboryuk

South-Ukrainian National K.D.Ushynski Pedagogical University

**THE PROBLEM OF ONTOGENESIS FROM THE VIEW-
POINT OF THE THEORY OF LOGICO-GRAMMATICAL
DYNAMICS (PRE-SPEECH PERIOD)**

Summary

The article is an attempt to reveal the essence of ontogenesis from the position of the basic theoretical ideas of the new syntactic theory suggested by **O. A. Zhaboryuk** — the Theory of logico-grammatical dynamics. The period the authors focus on in the article is the pre-speech period, during which the baby assimilates the initial set of speech tools, beginning with the first sounds and finishing with the so-called «proto-words».

Key-words: ontogenesis, linguistics theory, pre-speech period, psychogenesis, acquisition of speech by a child.